

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาทางไกลเป็นการจัดการศึกษาระบบเปิด ให้นักเรียนผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง เพื่อให้รู้จักคิดและพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่การจัดการศึกษาทางไกลจำเป็นต้องลงทุนด้านการผลิตสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ รวมทั้งต้องมีการวางแผนนโยบายและแนวปฏิบัติต่าง ๆ เป็นอย่างดี การสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาทางไกล และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการศึกษาทางไกล จะทำให้ได้แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาทางไกล โดยเฉพาะในเรื่อง นโยบายในการใช้สื่อการศึกษาทางไกล การบริหารและการจัดการสื่อการศึกษาทางไกล งบประมาณและประเภทของสื่อการศึกษาทางไกล บุคลากรด้านสื่อการศึกษาทางไกล สำหรับการจัดการศึกษาทางไกลในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาทางไกล ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนในอีก 10 ปี ในเรื่องนโยบายในการใช้สื่อการศึกษาทางไกล การบริหารและการจัดการสื่อการศึกษาทางไกล งบประมาณ ประเภทของสื่อการศึกษาทางไกล และบุคลากรด้านสื่อการศึกษาทางไกล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนทั้งหมด 36 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางไกล โดยผู้วิจัยได้แบ่งผู้เชี่ยวชาญเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาทางไกลที่มีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะ เกี่ยวกับการศึกษาทางไกล และทำงานอยู่ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสำหรับการศึกษาทางไกล ที่อยู่ในสถาบันอื่น ที่จัดการด้านการศึกษาทางไกล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม โดยในรอบแรกใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด และแบบสอบถามแบบปลายปิด ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า และแบบเลือกตอบ ส่วน

รอบที่ 2 และ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 5 ข้อใหญ่ (85 ข้อย่อย) แบบสอบถามในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 มีข้อความเหมือนกัน แต่ในรอบที่ 3 ผู้วิจัยได้เพิ่มค่าสถิติที่คำนวณได้ และคำตอบในรอบที่ผ่านมาของผู้เชี่ยวชาญท่านนั้น ๆ ไว้ใน ทุกข้อความ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นความคิดเห็นร่วมกันและสอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 36 ท่าน จำนวน 3 รอบ โดยได้นำข้อมูลแต่ละรอบมาวิเคราะห์ และส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทราบถึงความคิดเห็นของกลุ่ม และความคิดเห็นของตนในรอบที่ผ่านมา ในกรณีที่มีความคิดเห็นของตนไม่ตรงกับความคิดเห็นของกลุ่ม ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทบทวนว่าเห็นด้วยกับความคิดเห็นของกลุ่ม หรือยังคงยืนยันคำตอบเดิมของตน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับกลับคืนจากผู้เชี่ยวชาญในรอบ โดยวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ($Q_3 - Q_1$) ในทุกข้อที่ถาม แล้วแสดงค่าสถิตินั้นลงในแบบสอบถามที่จะส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญในรอบต่อไป โปรแกรมที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ โปรแกรม SPSS

ผู้วิจัยได้กำหนดค่าสถิติสำหรับการพิจารณาข้อความที่จะเป็นแนวทางปฏิบัติว่า ข้อความที่จะเป็นแนวทางปฏิบัติ คือ ข้อความที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ หรือมากกว่า 3.50 และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เท่ากับ หรือน้อยกว่า 1.50 โดยพิจารณาจากคำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบสุดท้าย ซึ่งเป็นข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจะเห็นว่า เป็นไปได้มากที่สุดและมาก และสอดคล้องกันทั้งในแง่ของค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ มาสรุปเป็นความคิดเห็นและการคาดการณ์ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับแนวโน้มในการพัฒนาสื่อสำหรับการศึกษาระดับสากล ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2544

สรุปผลการวิจัย

จากผลการดำเนินการวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ เพื่อจัดการศึกษาทางไกลของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ทำให้ได้แนวทาง

ปฏิบัติที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า สมควรใช้เป็นแนวทางปฏิบัติจำนวนทั้งสิ้น 84 ข้อ จากจำนวนทั้งสิ้น 110 ข้อ แยกเป็นแนวทางปฏิบัติแต่ละด้าน ดังนี้

1. แนวทางปฏิบัติด้านนโยบายในการใช้สื่อการศึกษาทางไกล จำนวน 27 ข้อ จากจำนวน 35 ข้อ
2. แนวทางปฏิบัติด้านการบริหารและการจัดการสื่อการศึกษาทางไกล จำนวน 18 ข้อ จากจำนวน 26 ข้อ
3. แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงบประมาณด้านสื่อการศึกษาทางไกล จำนวน 7 ข้อ จากจำนวน 12 ข้อ
4. แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับประเภทของสื่อการศึกษาทางไกล จำนวน 27 ข้อ จากจำนวน 32 ข้อ
5. แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับบุคลากรด้านสื่อการศึกษาทางไกล จำนวน 5 ข้อ จากจำนวน 5 ข้อ

1. แนวโน้มด้านนโยบายในการใช้สื่อการศึกษาทางไกล ในปี พ.ศ. 2544 มีดังนี้

1.1 แนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุด

1.1.1 เปลี่ยนแปลงไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายของสื่อต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยี

สมัยใหม่

1.1.2 กระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ภาคและจังหวัดดำเนินการมากขึ้น

ขึ้น

1.1.3 กลุ่มผู้เรียนทางไกลจะเพิ่มจำนวน

1.1.4 มีการเพิ่มทักษะด้านการตอบสนองจากผู้เรียนมากขึ้น

1.1.5 สื่อที่ผลิตควรคำนึงถึงความเข้าใจเนื้อหาที่ต้องไม่ใช้เวลามากนัก

1.1.6 หลักในการผลิต ควรเป็นสื่อที่ใช้งานง่ายและสะดวกแก่ผู้เรียน

1.1.7 มีการผลิตสื่อเป็นชุดสำเร็จรูป

1.1.8 นำสื่อมาใช้กว้างขวางขึ้น

1.1.9 สื่อจะได้รับการพัฒนาที่ก้าวหน้าและทันสมัยมากขึ้น

1.1.10 นักศึกษาสามารถหาซื้อและยืมใช้ได้อย่างสะดวกและแพร่หลาย

แพร่สื่อ

การพัฒนาวิชาการ

รวดเร็ว และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย

1.2 แนวโน้มที่เป็นไปได้มาก

ร้อยละ 20

ประมาณร้อยละ 20

เอกชนประมาณร้อยละ 10

นักศึกษา

เผยแพร่สื่อ

ดังนี้

1.1.11 ส่งเสริมให้ผู้ที่แทนระดับพื้นที่ เพื่อเป็นเครือข่ายในการใช้และเผยแพร่สื่อ

1.1.12 จัดให้มีศูนย์หรือเครือข่ายการเรียนรู้ให้มากขึ้น

1.1.13 จัดเป็นองค์กรที่มีความคล่องตัวในด้านการบริหาร การจัดการ และ

1.1.14 การศึกษาทางไกลจะเน้นการใช้สื่อประสม (Multi-media)

1.1.15 มีระบบสื่อทางไกลที่ตอบสนองระบบการศึกษารายบุคคลมากขึ้น

1.1.16 เริ่มต้นจากกลุ่มเป้าหมาย มีการติดต่อประสานสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ

1.2.1 บุคคลที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายควรเป็นผู้บริหารประมาณ

1.2.2 บุคคลที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายควรเป็นนักพัฒนาหลักสูตร

1.2.3 บุคคลที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายควรเป็นตัวแทนขององค์กร

1.2.4 มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการใช้สื่อการศึกษาทางไกลในปี พ.ศ. 2544

1.2.5 นโยบายจะสนับสนุนในการปฏิบัติงานการศึกษาทางไกล

1.2.6 ในการทำงานจริงมีการวางแผนร่วมกันทุกระดับ

1.2.7 มีการควบคุมคุณภาพสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อยกระดับการเรียนรู้ของ

1.2.8 เน้นให้เอกชนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อเพื่อการศึกษา

1.2.9 ส่งเสริมให้หน่วยปฏิบัติ คือ ศนภ. และ ศนจ. เป็นหน่วยผลิตและ

1.2.10 จัดบุคลากรและเครื่องมืออุปกรณ์เพื่อการกระจายสื่อให้มากขึ้น

2. แนวโน้มด้านการบริหารและการจัดการสื่อการศึกษาทางไกล ในปี พ.ศ. 2544 มี

2.1 แนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุด

- 2.1.1 การจัดการศึกษาทางไกลเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต
- 2.1.2 มีระบบการจัดการที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 2.1.3 เน้นเรื่องการประสานงานและการระดมสรรพกำลังมาใช้ อย่างมี

ประสิทธิภาพ

- 2.1.4 มีการประสานงานระหว่างฝ่ายผลิตสื่อกับฝ่ายปฏิบัติการ
- 2.1.5 สร้างระบบประสานงานและ เครือข่ายที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนให้มากขึ้น
- 2.1.6 ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคจะเป็นศูนย์ข้อมูลในแต่ละภูมิภาค
- 2.1.7 ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคมีอิสระ ดำเนินการให้สอดคล้องกับ

ท้องถิ่นมากขึ้น

- 2.1.8 ควรปรับปรุงระบบการสอบที่สามารถตรวจสอบผู้เรียนได้ตลอดเวลา
- เมื่อมีความพร้อม มีความรู้ ทดสอบที่ สนจ. ได้เลย

2.2 แนวโน้มที่เป็นไปได้มาก

- 2.2.1 มีหน่วยงานระดับกอง เป็นศูนย์กลางการจัดการ
- 2.2.2 ร่วมมือกันหลาย ๆ ฝ่าย ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2.2.3 เป็นสำนักเทคโนโลยีทางการศึกษาที่รวมบทบาททั้งหมดเข้าด้วยกัน

โดยมี สนภ. และ สนจ. เป็นกลไกในพื้นที่

- 2.2.4 มีการวาง เครือข่ายทั้งภาครัฐและ เอกชนให้เชื่อมโยงกันทั่วประเทศ
- 2.2.5 มีการจัดตั้ง เพิ่มศูนย์การศึกษาทางไกลระดับอำเภอ เพื่อให้สะดวกต่อ

การบริการประชาชนในพื้นที่

- 2.2.6 ลดขั้นตอนในการประสานงานให้น้อยลง

2.2.7 มีการประสานงานในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบลมากขึ้น โดยมีหน่วยงานในส่วนกลาง เป็นแกนกลาง

- 2.2.8 ควรที่จะให้เอกชนเข้ามาร่วมจัดระบบด้วย เพื่อให้การจัดการเป็นไป

อย่างราบรื่น

3. แนวโน้มของขบประมาณด้านสื่อการศึกษาทางไกล ในปี พ.ศ. 2544 มีดังนี้

3.1 แนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุด

- 3.1.1 ควรเพิ่มงบประมาณในการผลิต วิจัย / พัฒนาสื่อและบุคลากร นิเทศ
ติดตามและประเมินผล
- 3.1.2 มีการพิจารณาการตั้งงบประมาณร่วมกันในหน่วยงานที่ร่วมกันรับผิดชอบ
- 3.2 แนวโน้มที่เป็นไปได้มาก
- 3.2.1 ในส่วนของเงินบำรุงการศึกษา ศนจ. ควรแบ่งให้ ศนภ. ประมาณ
ร้อยละ 30-40 เพื่อให้ ศนภ. มีงบดำเนินการ
- 3.2.2 ผู้ใช้บริการควรมีส่วนรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายมากขึ้น
- 3.2.3 ให้สามารถเบิกค่าผลิตสื่อได้ตามความเป็นจริงอย่างอิสระ เพื่อผลิต
ได้ตามความต้องการของประชาชน และแข่งขันกับสื่อมวลชนเชิงธุรกิจได้
- 3.2.4 ใช้เงินงบประมาณแผ่นดินประมาณร้อยละ 50 เพื่อนำมาใช้ในการจัด
การศึกษาทางไกล
- 3.2.5 ใช้เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ประมาณร้อยละ 10 เพื่อนำมาใช้
ในการจัดการศึกษาทางไกล

4. แนวโน้มประเภทของสื่อการศึกษาทางไกล ในปี พ.ศ. 2544 มีดังนี้

- 4.1 แนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุด
- 4.1.1 สิ่งพิมพ์ เป็นสื่อทางไกลที่ใช้มากอันดับหนึ่ง และสามารถผลิตได้ในปี
พ.ศ. 2544
- 4.1.2 วิทยุ เป็นสื่อทางไกลที่ใช้มากอันดับสอง และสามารถผลิตได้ในปี
พ.ศ. 2544
- 4.1.3 ในการผลิตสื่อการศึกษาทางไกล ควรศึกษาถึงความต้องการของกลุ่ม
เป้าหมาย
- 4.1.4 สื่อในอนาคตจะต้อง เป็นสื่อที่ศึกษาด้วยตนเอง เข้าใจ
- 4.1.5 สื่อจะต้อง เป็นสื่อราคาถูก
- 4.1.6 ควรมีการสื่อสารในลักษณะที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน
ได้ในระดับหนึ่ง
- 4.1.7 ต้องทราบผลการศึกษาของตนเองได้ในทันที
- 4.1.8 เป็นลักษณะสื่อประสมให้ผู้เรียนเลือกเรียนเอง

- 4.1.9 บุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อและแบบเรียน ควรจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อประมาณร้อยละ 30
- 4.1.10 บุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อและแบบเรียน ควรจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา / หลักสูตร ประมาณร้อยละ 20
- 4.1.11 ลักษณะแบบเรียนทางไกลเป็นรูปแบบเฉพาะ ที่สามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง
- 4.1.12 แบบเรียนทางไกลเป็นลักษณะแบบเรียนสำเร็จรูป หรือชุดการเรียน ในลักษณะสื่อประสม
- 4.1.13 เป็นแบบเรียนที่ผู้เรียนได้ประโยชน์จริง สามารถทดลองและนำไปปฏิบัติงานได้จริง
- 4.1.14 ในการจัดทำแบบเรียน บุคลากรจากหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมด้วย
- 4.1.15 ในการจัดทำแบบเรียน มีการจัดประชุมปฏิบัติการเขียน ศึกษา วิเคราะห์หน่วยตัวอย่าง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น
- 4.1.16 จัดการวิจัย / ประเมินผล และพัฒนาสื่อในรูปของคณะกรรมการ
- 4.1.17 ศึกษาสภาพความต้องการ สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน มาพิจารณาในการจัดทำสื่อการศึกษาทางไกล
- 4.1.18 นำสื่อไปทดลองใช้ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย
- 4.1.19 การใช้สื่อจะไม่กระทบต่อเวลาของผู้เรียนมากนัก
- 4.1.20 บุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อและแบบเรียน ควรจะเป็นครูประจำกลุ่มประมาณร้อยละ 10
- 4.1.21 มีการกระจายอำนาจให้ส่วนภูมิภาคช่วยในการจัดทำบทเรียน
- 4.2 แนวโน้มที่เป็นไปได้มาก
- 4.2.1 วัสดุต้นเป็นสื่อทางไกลที่ใช้มากอันดับสี่ และสามารถผลิตได้ในปี พ.ศ. 2544
- 4.2.2 สื่อพื้นบ้านเป็นสื่อทางไกลที่ใช้มากอันดับห้า และสามารถผลิตได้ในปี พ.ศ. 2544

4.2.3 บุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อและแบบเรียน ควรจะเป็นผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันต่าง ๆ ประมาณร้อยละ 10

4.2.4 แบบเรียนจะสร้างเป็น diskette ใช้กับคอมพิวเตอร์

4.2.5 ไม่เน้นข้อมูลลงไปบนแบบเรียน แต่กระตุ้นให้ผู้เรียนนำไปค้นคว้าเพิ่มเติม

4.2.6 ใช้ศูนย์การเรียนหรือศูนย์วิชาการจากหน่วยงานอื่น

5. แนวโน้มเกี่ยวกับบุคลากรด้านการศึกษาทางไกล ในปี พ.ศ. 2544 มีดังนี้

5.1 แนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุด ได้แก่ มีกอบรมบุคลากรก่อนทำงานและขณะทำงานอย่างต่อเนื่อง

5.2 แนวโน้มที่เป็นไปได้มาก

5.2.1 สัมมนา จัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้บุคลากร

5.2.2 ผลิตสื่อชุดฝึกอบรมให้บุคลากรศึกษาเป็นระยะ

5.2.3 ให้บุคลากรศึกษา / ดูงาน ทั้งในและต่างประเทศ

5.2.4 จัดประชุมปฏิบัติการ เพื่อฝึกทักษะ เฉพาะ เรื่อง

สรุปผล

โดยสรุปจากผลการวิจัยพบว่า ในปี พ.ศ. 2544 รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนการปฏิบัติงานการศึกษาทางไกลมากขึ้น ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายของสื่อต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ สื่อจะได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าและทันสมัยมากขึ้น การนำสื่อมาใช้กว้างขวางขึ้น นักศึกษาสามารถหาซื้อและยืมใช้ได้สะดวกและแพร่หลาย กลุ่มผู้เรียนทางไกลจะเพิ่มจำนวน จัดให้มีศูนย์หรือเครือข่ายการเรียนรู้ให้มาก ส่งเสริมให้มีผู้แทนระดับพื้นที่เพื่อเป็นเครือข่ายในการใช้และเผยแพร่สื่อ จัดทำเป็นองค์กรที่มีความคล่องตัวในด้านการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาวิชาการ เริ่มต้นจากกลุ่มเป้าหมายมีการติดต่อประสานสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ และครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาทางไกลจะเน้นการใช้สื่อประสม (Multi-media) มีระบบสื่อทางไกลที่ตอบสนองระบบการศึกษารายบุคคลมากขึ้น มีการผลิตสื่อเป็นชุดสำเร็จรูป หลักในการผลิตควรเป็นสื่อที่ใช้ง่าย และสะดวกแก่ผู้เรียน และคำนึงถึงความเข้าใจเนื้อหาที่ไม่ต้องการเวลามากนัก

ส่วนแนวโน้มในด้านการบริหารและการจัดการนั้น ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าการจัดการศึกษาทางไกลเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต มีระบบการจัดการที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง รัฐบาลควรมีมาตรการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง โดยส่งเสริมให้เห็นในเรื่องการประสานงานและการระดมสรรพกำลังมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างระบบประสานงานและเครือข่ายที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนให้มากขึ้น มีการประสานงานระหว่างฝ่ายผลิตสื่อกับฝ่ายปฏิบัติการ ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาคมืออิสระดำเนินการให้สอดคล้องกับท้องถิ่นมากขึ้น และเป็นศูนย์ข้อมูลในแต่ละภูมิภาค ส่วนเรื่องการสอนควรปรับปรุงระบบการสอนที่สามารถตรวจสอบผู้เรียนได้ตลอดเวลาเมื่อมีความพร้อม มีความรู้ ก็ทดสอบที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (ศนจ.) ได้เลย

งบประมาณด้านสื่อการศึกษาทางไกลในปี พ.ศ. 2544 นั้น ควรเพิ่มงบประมาณในการผลิต วิจัย / พัฒนาสื่อและบุคลากร นิเทศ ติดตาม และประเมินผล และมีการพิจารณาตั้งงบประมาณร่วมกันในหน่วยงานที่ร่วมกันรับผิดชอบ ส่วนในด้านประเภทของสื่อทางไกล ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า สิ่งตีพิมพ์และวิทยุเป็นสื่อทางไกลที่จะใช้มากตามลำดับ ซึ่งในการผลิตสื่อควรคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก สื่อในอนาคตต้องเป็นสื่อที่ศึกษาด้วยตนเอง เข้าใจ เป็นลักษณะสื่อประสมให้ผู้เรียนเลือกเรียนเอง ราคาถูก มีการสื่อสารในลักษณะที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้ในระดับหนึ่ง และทราบผลการศึกษาของตนเองได้ในทันที ผู้ที่จะจัดทำสื่อควรศึกษาสภาพความต้องการ สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนมาพิจารณาในการจัดทำสื่อ ต้องมีการวิจัย / ประเมินผล และพัฒนาสื่อในรูปแบบของคณะกรรมการ และสื่อที่จะใช้ต้องไม่กระทบต่อเวลาเรียนของผู้เรียนมากนัก ก่อนนำไปใช้กับผู้เรียน ควรนำสื่อไปทดลองใช้ก่อน ส่วนในด้านแบบเรียนบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อและแบบเรียน ควรจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการศึกษา, ด้านเนื้อหา / หลักสูตร และครูประจำกลุ่มประมาณร้อยละ 30, 20, 10 ตามลำดับ ในการจัดทำแบบเรียนควรมีการประชุมปฏิบัติการเขียน ศึกษา วิเคราะห์หน่วยตัวอย่าง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และเชิญบุคลากรจากหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนมามีส่วนร่วมด้วย รวมทั้งมีการกระจายอำนาจให้ส่วนภูมิภาคช่วยในการจัดทำแบบเรียน

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่จะพัฒนาองค์การของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในส่วนที่จะส่งเสริมบุคลากรมากที่สุด ได้แก่ ผูกอบรมบุคลากรก่อนทบทวนและชดเชยทบทวนอย่างต่อเนื่อง ส่วนความเป็นไปได้ในระดับมาก ได้แก่ จัดสัมมนา จัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้บุคลากร ผลิตสื่อชุดฝึกอบรมให้บุคลากรศึกษาเป็นระยะ ๆ ให้บุคลากรดูงาน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งจัดประชุมปฏิบัติการเพื่อฝึกทักษะ เฉพาะ เรื่องเกี่ยวกับบุคลากร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ในปี พ.ศ. 2544 รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนการปฏิบัติงาน การศึกษาทางไกลมากขึ้น ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายของสื่อต่าง ๆ ด้วย เทคโนโลยีสมัยใหม่ สื่อจะได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าและทันสมัยมากขึ้น การนำสื่อมาใช้กว้าง- ขวางขึ้น นักศึกษาสามารถหาซื้อและยืมใช้ได้สะดวกและแพร่หลาย กลุ่มผู้เรียนทางไกลจะ เพิ่มขึ้น จัดให้มีศูนย์หรือเครือข่ายการเรียนรู้อีกมาก ส่งเสริมให้มีผู้แทนระดับพื้นที่ เพื่อเป็น เครือข่ายในการใช้และเผยแพร่สื่อ จัดเป็นองค์กรที่มีความคล่องตัวในด้านการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาวิชาการ เริ่มต้นจากกลุ่มเป้าหมายมีการติดต่อประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ รวดเร็ว และครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาทางไกลจะ เน้นการใช้สื่อประสม (Multi-media) มี ระบบสื่อทางไกลที่ตอบสนองระบบการศึกษารายบุคคลมากขึ้น มีการผลิตสื่อเป็นชุดสำเร็จรูป หลัก านการผลิตควรเป็นสื่อที่ใช้งานง่ายและสะดวกแก่ผู้เรียน และคำนึงถึงความเข้าใจเนื้อหาที่ไม่ต้องการ เวลามากนัก

ในเรื่องนโยบายที่จะ เน้นการใช้สื่อประสมนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธงชัย เจียมพุก (2533) ที่กล่าวว่า รูปแบบการใช้สื่อการศึกษา สำหรับการศึกษานอกโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2552 มีแนวโน้มการใช้สื่อการศึกษาในรูปแบบของสื่อทางไกลในลักษณะสื่อประสม และมี ระบบสื่อทางไกลที่ตอบสนองระบบการศึกษารายบุคคลมากขึ้น และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของงาน การศึกษานอกโรงเรียนในอนาคต ในเรื่องของปัจเจกชน ที่งานการศึกษานอกโรงเรียนจะมุ่งให้ พัฒนาขีดความสามารถในการเรียนรู้ วิเคราะห์ปัญหา รู้จักการตัดสินใจเลือกสรรทางที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญชัย พิพัฒนสันติกุล (2529) ที่พบว่าในอนาคตการศึกษาจะ เน้นรายบุคคลมากขึ้น นอกจากนี้ โกศล ชูช่วย (2532) ได้กล่าวว่า ได้มีการปรับปรุงการใช้สื่อประสมเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตให้กับประชาชน โดยจัดสื่อ มวลชนประเภทวิทยุ โทรทัศน์ และแถบบันทึกภาพ รวมทั้งการสอนเสริมในกิจกรรมพบกลุ่ม สื่อ ประสมจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเป็นอย่างมาก

ในเรื่องจำนวนนักศึกษาพบว่า ต่อไปในอนาคตกลุ่มผู้เรียนทางไกลจะ เพิ่มขึ้น ซึ่งก็ ตรงกับสถิติการศึกษานอกโรงเรียนที่ว่า นักศึกษาทางไกลตั้งแต่ปีงบประมาณ 2529-2533 มี จำนวนตามลำดับดังนี้ ปี 2529 มี 66,692 คน ปี 2530 มี 82,240 คน ปี 2531 มี 99,299 คน ปี 2532 มี 121,082 คน ปี 2533 มี 194,236 คน เป็นต้น (รายงานและสถิติของกรม การศึกษานอกโรงเรียน ประจำปี 2529-2533)

ดังนั้น จะต้องจัดให้มีศูนย์หรือ เครือข่ายการเรียนรู้ให้มากขึ้น จัดให้เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัวในด้านการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาวิชาการ โดยมีการวางแผนร่วมกันทุกระดับ ให้ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาค และศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดเป็นหน่วยผลิตและเผยแพร่สื่อ ซึ่งควรเพิ่มบุคลากรและ เครื่องมืออุปกรณ์เพื่อการกระจายสื่อให้มากขึ้น เพราะว่าแนวโน้มของการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลในอนาคตจะสูงขึ้น ประกอบกับการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจ การบริการข่าวสารข้อมูลของรัฐและ เอกชนจะขยายวงกว้างกว่าเดิม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533) สำหรับเรื่องจัดศูนย์หรือ เครือข่ายการเรียนรู้ให้มากขึ้นนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชัย เจียมพุก (2533) ที่ว่า การจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกโรงเรียนมีแนวโน้มความเป็นไปได้มาก

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่า รัฐบาลควรกระจายอำนาจ และความรับผิดชอบให้ภาค และจังหวัดดำเนินการมากขึ้น ดังที่ สุนทร สุนันท์ชัย (2531) ให้ความเห็นถึงการกระจายอำนาจในการพัฒนาสื่อสำหรับการศึกษานอกโรงเรียนนั้น ควรกระจายให้แก่ส่วนภูมิภาค เพราะส่วนกลางคงไม่รู้สภาพปัญหา และความต้องการของส่วนภูมิภาคดีเท่ากับหน่วยงานในส่วนภูมิภาค ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคเองควรพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินงานด้านวิชาการ สนับสนุนศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้แผนนโยบายกว้าง ๆ ของกรม

ในเรื่องส่งเสริมให้มีผู้แทนระดับพื้นที่ เพื่อเป็นเครือข่ายในการใช้และการเผยแพร่สื่อ นั้น วิญญู คณะอนันต์ (2528) ได้เสนอความเห็น่าความพร้อมของผู้นำชุมชน หรือผู้แทนระดับพื้นที่ เป็นปัญหาประการหนึ่งของการเข้าร่วมของประชาชน ดังนั้นการที่จะพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียน จำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้นำหรือผู้แทนระดับพื้นที่ด้วย และต้องเข้าใจวิธีการเผยแพร่สื่อไปสู่ประชาชนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในการเผยแพร่สื่อ ธงชัย เจียมพุก (2533) เสนอว่า ควรผลิตสื่อเพื่อให้เป็นต้นฉบับสำหรับเผยแพร่สื่อหรือสำเนาเพิ่มเติมให้เพียงพอับความต้องการของหน่วยงานที่ต้องการใช้

ในเรื่องลดจำนวนครั้งในการพบกลุ่มนั้น ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน เพราะการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญนั้น การพบกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันเป็นหัวใจของการเรียนทางไกล ทั้งนี้เพราะการพบกลุ่มนั้นมีหลักการสำคัญคือ ต้องการปลูกฝังให้ผู้นับรู้จักและ เข้าใจการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ที่ต้องฝึกให้คนรู้จักร่วมกันคิด ตัดสินใจ และนำไปปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน ดังนั้นการพบกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันจึงเป็นสิ่งจำเป็น ไม่ควรลดกิจกรรมการพบกลุ่มลง (กิจกรรมการพบกลุ่ม กศน.,

2531) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญบางคนให้ความเห็นว่า สภาพปัจจุบันจำนวนครั้งในการพบกลุ่มก็น้อยอยู่แล้ว จึงไม่ควรลดจำนวนครั้งในการพบกลุ่มลง ซึ่งสภาพปัจจุบันการพบกลุ่มต้องมีเวลาพบกลุ่มไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของเวลาพบกลุ่มในแต่ละภาคเรียน จึงมีสิทธิเข้าสอบปลายภาคเรียนได้ ถ้าเวลาพบกลุ่มต่ำกว่าร้อยละ 75 ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษาที่จะพิจารณาให้เข้าสอบปลายภาค ซึ่งสัดส่วนของ เวลาที่ใช้ในการพบกลุ่มย่อยจะเป็นดังนี้ กิจกรรมการตอบปัญหาการเรียนใช้เวลาประมาณร้อยละ 30 ของเวลาพบกลุ่มแต่ละครั้ง และเป็นกิจกรรมพัฒนาชีวิตและสังคม อภิปราย ปลุกฝังสร้างเสริมคุณธรรม นันทนาการ และการนำทเรียนไปใช้ และกิจกรรมต่อเนื่อง ใช้เวลาประมาณร้อยละ 70 ของเวลาพบกลุ่มในแต่ละครั้ง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพบกลุ่มที่ไม่สอดคล้องกันทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญอาจคิดว่าเป็นการพบกลุ่มของวิธีเรียนแบบตนเอง ซึ่งไม่ควรมีการคิววิชาเพื่อนำไปสอบในการพบกลุ่มแต่ละครั้ง

ส่วนการพัฒนาสื่อที่บ้านเพื่อใช้กับการศึกษามากขึ้น ในเรื่องนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน โดยผู้เชี่ยวชาญบางคนได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนาสื่อที่บ้านไม่เหมาะสมกับการศึกษาทางไกล เนื่องจากการส่งสื่อจาเป็นที่จะต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยมาก เพื่อให้สารนี้มีความรวดเร็วและถูกต้อง ส่วนผลการวิจัยของ ธงชัย เจียมพุก (2533) กล่าวว่า สื่อที่บ้านมีแนวโน้มในการใช้เป็นสื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกโรงเรียนอย่างกว้างขวางต่อไปในอนาคต

ส่วนแนวโน้มในการบริหารและการจัดการนั้น ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าการจัดการศึกษาทางไกลเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต มีระบบการจัดการที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง รัฐบาลควรมีมาตรการในเรื่องนี้จริงจัง โดยส่งเสริมให้เห็นในเรื่องการประสานงานและการระดมสรรพกำลังมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างระบบประสานงานและเครือข่ายที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนให้มากขึ้น มีการประสานงานระหว่างฝ่ายผลิตสื่อกับฝ่ายปฏิบัติการ ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาคมีอิสระดำเนินการให้สอดคล้องกับท้องถิ่นมากขึ้น และเป็นศูนย์ข้อมูลในแต่ละภูมิภาค ส่วนเรื่องการสอบควรปรับปรุงระบบการสอบที่สามารถตรวจสอบผู้เรียนได้ตลอดเวลาเมื่อมีความพร้อม มีความรู้ ก็ทดสอบที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (ศนจ.) ได้เลย

ในด้านบริหารและการจัดการที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า รัฐบาลควรเน้นเรื่องการประสานงานและการระดมสรรพกำลังมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เพราะปัจจุบันยังคงเป็นรูปแบบรวมอำนาจอยู่ในส่วนกลาง และยังไม่มีการกระจายอำนาจสู่หน่วยปฏิบัติการในภูมิภาคและท้องถิ่น การประสานงานยังคงมีปัญหา จึงทำให้มีผลถึงการประสานงานเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน และมีผลไปสู่หน่วยงานปฏิบัติและสถานศึกษาในระดับภูมิภาค (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา มปป.)

การบริหารและการจัดการศึกษาทางไกลในอนาคตจึงอาศัยหลักการกระจายอำนาจไปสู่ ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระดมสรรพกำลังเพื่อการศึกษา การใช้ทรัพยากร ทางการศึกษาหรือสื่อการศึกษาโดยเฉพาะนั้นเอง เป็นการมองบทบาทในการกำหนดทิศทางการ พัฒนาประเทศให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจที่แตกต่างไปจากแนวที่กระจาย อำนาจในทางราชการ ซึ่งยังไม่ถึงประชาชนอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

รัฐลดบทบาทในการจัดการเกี่ยวกับการศึกษาทางไกล โดยรัฐเป็นเพียงผู้ส่งเสริม สนับสนุนให้เอกชนดำเนินการ ซึ่งความเห็นนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้อง เพราะ เห็นว่า เป็นไปไม่ได้ที่รัฐจะลดบทบาทลง เพราะ มีบุคลากร สถานที่ อุปกรณ์ ฯลฯ พร้อม และการที่เอกชน จะเข้ามาดำเนินการก็ต้องหวังผลกำไร ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อคุณภาพทางการศึกษาก็ เป็นได้

ตั้งข้อค้นพบที่ว่า ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคควรมีอิสระดำเนินการให้สอดคล้องกับ ท้องถิ่นมากขึ้น และให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเป็นศูนย์ข้อมูลในแต่ละภูมิภาคนั้น แสวง บันมณี และคณะ (2534) กล่าวว่า ในอนาคตด้านการบริหารการศึกษาทางไกลจะกระจายอำนาจ ไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะทางด้านการวางแผนและการจัดการ เนื่องจากการจัด การศึกษาแบบรวมอำนาจสู่ส่วนกลางทำให้การจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ ของท้องถิ่น การตัดสินใจสั่งการในเรื่องต่าง ๆ ล่าช้า

ส่วนความเห็นที่ให้มีการจัดตั้งเพิ่มศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนทางไกลระดับอำเภอ เพื่อ ให้สะดวกต่อการบริการประชาชนในพื้นที่ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความจำเป็นอยู่ในระดับมาก แต่การ จัดตั้งเพิ่มศูนย์การศึกษาทางไกลระดับอำเภอเป็นการตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ซ้ำซ้อน และการตั้ง องค์กรหรือหน่วยงานลงไปถึงระดับตำบล จะต้องมีบุคลากรและจะต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีกมาก ซึ่งความคิดเห็นของผู้วิจัยคิดว่า การที่จะตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนทางไกลระดับอำเภอ เป็น ไปได้ยาก และถ้าจะตั้งศูนย์ดังกล่าวนี้ ควรจะตั้งเป็นลักษณะศูนย์การเรียนเพื่อให้บริการความรู้ และสื่อแก่นักศึกษา จะทำได้ง่ายกว่าโดยอาศัยที่ของส่วนราชการที่มีอยู่แล้ว

ในเรื่องที่จัดเป็นหน่วยงานเอกเทศไม่ขึ้นอยู่กับหน่วยใด เป็นความเห็นที่ไม่สอดคล้อง กัน เพราะผู้เชี่ยวชาญบางท่านเห็นด้วย เนื่องจากจะได้ทำให้การทำงานคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ในการทำงาน และงานมีคุณภาพขึ้น ไม่ต้องขึ้นกับหลายหน่วยงาน และลดขั้นตอนในการทำงาน ให้น้อยลง

ส่วนความเห็นที่ให้มีการจัดการทดสอบแบบไม่มีรอบ ไม่มีรุ่นหมุนเวียนไปตลอดปี โดยมี คลังข้อสอบและข้อสอบเก็บไว้โดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นด้วยในเรื่องนี้ แต่ก็

มีผู้เชี่ยวชาญบางท่านมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน ซึ่งในเรื่องนี้ว่าที่ ร.ต.สมชาย ทิบุตร (2533) มีความเห็นแตกต่างจากผลการวิจัยครั้งนี้ว่า การจะจัดการในเรื่องนี้ได้ต้องคำนึงถึงหลายเรื่อง เช่น ข้อมูล, การเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร, บุคลากร การวางแผนในเรื่องนี้จำเป็นต้องอาศัย ข้อมูลจากหลายฝ่าย ทั้งในระดับผู้บริหาร นักวิชาการ ระดับกรม กระทรวง โดยเฉพาะความชัดเจนในนโยบายเกี่ยวกับหลักสูตร เพราะในการจัดทำธนาคารข้อสอบมักจะกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร รวมทั้งแนวโน้มการปรับหลักสูตรใหม่มีมากขึ้นเพียงใดและเร็วเท่าใด การจัดสร้างข้อสอบแต่ละครั้งได้บุคลากรไม่ตรงกับที่ต้องการ รวมทั้งการขาดแคลนบุคลากรด้านวัดผล ซึ่งการสร้างข้อสอบแต่ละครั้งต้องใช้บุคลากรจากกรมอื่นทำให้ยุ่งยากในการประสานงาน ระเบียบทางการจ่ายค่าตอบแทนด้านนี้ไม่มี จำเป็นต้องจัดในรูปแบบการประชุมปฏิบัติการในช่วงสั้น ๆ 5-7 วัน เสรี ทำให้ได้ข้อสอบไม่มีคุณภาพและได้จำนวนน้อย และไม่มั่งบประมาณเพียงพอที่จะให้บริการได้ทั่วประเทศ แต่ผู้เชี่ยวชาญบางท่านไม่เห็นด้วย โดยกล่าวว่า หากได้ ถ้าพร้อมโดยการจัดทำธนาคารข้อสอบแต่ละวิชาไว้หลาย ๆ ชุด และมีทะเบียนคุมสอบว่านักศึกษาข้อสอบชุดใดไปบ้างแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับผลการประชุมผู้บริหารการศึกษาสายสามัญ (2533) ที่กล่าวว่า เป็นไปได้แต่ต้องมีเงื่อนไขคือ ควรพร้อมเรื่องข้อสอบ มาตรฐานข้อสอบ นักศึกษาควรลงทะเบียนได้ตลอดปี กำหนดสถานที่สอบให้แน่นอน อาจเป็นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค (ศนภ.) หรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (ศนจ.) สอบได้ตลอดเวลา มีบุคลากรทำหน้าที่ทดสอบโดยเฉพาะ กำหนดการพบกลุ่มให้ชัดเจน

ส่วนในด้านงบประมาณ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสิ่งที่น่าเป็นไปได้มากที่สุด คือ ควรเพิ่มงบประมาณในการผลิต วิจัย / พัฒนาสื่อและบุคลากร นิเทศติดตามผล และประเมินผล มีการพิจารณาตั้งงบประมาณร่วมกันในหน่วยงานที่ร่วมกันรับผิดชอบ ส่วนงบประมาณในการจัดหาสื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกโรงเรียน จะได้จากงบประมาณของรัฐและเอกชน มีแนวโน้มความเป็นไปได้มากตามลำดับ ในประเด็นงบประมาณประมาณร้อยละ 50 ที่ได้จากรัฐนั้นมีความสอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ในเรื่อง นโยบายในการจัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบเรื่อง สื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกโรงเรียนให้เป็นหน่วยงานของรัฐ พิจารณาได้ว่าการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการเรื่องสื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกเรียนนั้น พิจารณาจัดสรรให้ตามสังกัดของหน่วยงานระดับกรมในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ งบประมาณด้านสื่อการศึกษาสำหรับการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่จึงจัดสรรให้กับกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นหน่วยงานระดับกอง มีหน้าที่ดำเนินการเรื่องสื่อการศึกษาทางไกลโดยตรง จึงนับว่าแหล่ง

งบประมาณในการจัดหาสื่อการศึกษาสำหรับการศึกษาภายนอกโรงเรียน โดยเฉพาะสื่อสำหรับการศึกษาทางไกลในอนาคตนั้น ยังคง เน้นงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้เป็นส่วนใหญ่

ส่วนในประเด็นของงบประมาณในการจัดหาสื่อการศึกษา สำหรับการศึกษาภายนอกโรงเรียน จะ ได้มาจากหน่วยงานหรือองค์กร เอกชนนั้น มีแนวโน้มความเป็นไปได้มาก เป็นอันดับรองลงมา ทั้งนี้เป็นการ เปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือองค์กร เอกชน ได้เข้ามามีโอกาสในการจัดการศึกษาของ ประเทศชาติ นับว่าเป็นการระดมทรัพยากรที่มีค่าของประเทศเข้ามาใช้ให้คุ้มค่า ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับแนวคิดและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ในการบริหารและประสานงานการศึกษา ภายนอกโรงเรียนในทศวรรษใหม่ โดยการวางมาตรการที่จริงจัง และระดมพลังจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดการศึกษาภายนอกโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคธุรกิจเอกชน สถานศึกษาเอกชน องค์กร หรือกลุ่มประชาชนจัดตั้ง หรือชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533) โดยสรุป แหล่งงบประมาณ ในการจัดหาสื่อการศึกษาสำหรับการศึกษาภายนอกโรงเรียนในอนาคตนั้น มีงบประมาณจากระบบ ราชการเป็นหลัก และ จะมีการระดมทรัพยากรจากหน่วยงานองค์กรด้านเอกชนให้เข้ามาร่วมรับ ภาระการดำเนินงานให้มากขึ้น

ส่วนในด้านประเภทของสื่อทางไกล ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า สิ่งพิมพ์และวิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อทางไกลที่จะ ใช้มากที่สุดตามลำดับ ซึ่งในการผลิตสื่อควรคำนึงถึงความต้องการของกลุ่ม เป้าหมายเป็นหลักสื่อในอนาคตต้อง เป็นสื่อที่ศึกษาด้วยตนเอง เข้าใจ เป็นลักษณะ สื่อประสมให้ผู้- เรียนเลือกเรียนเอง ราคาถูก มีการสื่อสารในลักษณะที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้ ในระดับหนึ่ง และทราบผลการศึกษาของตนเองได้ในทันที ผู้ที่จะ จัดทำสื่อควรศึกษาสภาพความ ต้องการ สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนมาพิจารณา ในการจัดทำสื่อต้องมีการวิจัย / ประเมินผล และพัฒนาสื่อในรูปของคณะกรรมการ และสื่อที่จะใช้ต้องไม่กระทบต่อเวลาเรียนของ ผู้เรียนมากนัก ก่อนนำไปใช้กับผู้เรียนควรนำสื่อไปทดลองใช้ก่อน

ในปี พ.ศ. 2544 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสิ่งพิมพ์และวิทยุ ยัง เป็นสื่อที่ใช้มากที่สุดตามลำดับ โดยเฉพาะในอนาคตประเทศไทยจะ เข้าสู่ยุคของข่าวสารข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ บริโภคจะมีความต้องการข้อสนเทศเพื่อใช้ในการตัดสินใจเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาวิเคราะห์สภาพ การสื่อสารในอนาคตเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์จะพบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มที่เด่นชัดในการเผยแพร่ เอกสารสิ่งพิมพ์จะขยายกว้างขึ้นในอนาคต ในส่วนของวิทยุกระจายเสียงนั้นยังคง เป็นสื่อมวลชนที่ แพร่หลาย ในปี พ.ศ. 2530 มีครัวเรือนที่มีเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงในครอบครัวถึงร้อยละ 70 ของครัวเรือนทั่วประเทศ ประชาชนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ฟังวิทยุกระจายเสียงทุกวัน

ข้อค้นพบที่ว่า สื่ออนาภาคจะต้องเป็นสื่อที่ศึกษาด้วยตนเองเข้าใจ และควรมีการสื่อสารในลักษณะที่เป็นผลย้อนกลับ (Feed back) ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้ในระดับหนึ่งนั้น เพราะความแตกต่างของระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเห็นได้ว่า คนเราสามารถจากสิ่งที่ยังอ่านได้เพียงร้อยละ 10 จากสิ่งที่ได้ยินเพียงร้อยละ 20 จากสิ่งที่ได้เห็นร้อยละ 30 จากสิ่งที่ได้ยินและได้เห็นถึงร้อยละ 50 จากสิ่งที่พูดร้อยละ 70 และจากสิ่งที่ได้พูดและปฏิบัติถึงร้อยละ 90 (Raudsepp, 1979) นั้นแสดงว่า ถ้าสื่อการสอนที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เป็นสื่อที่ทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติมากเท่าใดก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงขึ้นเท่านั้น ดังนั้น สื่อการสอนที่เป็นสื่อสื่อสารทางเดียวน่าจะจะมีประสิทธิภาพต่ำสุด และสื่อการสอนด้วยที่ช่วยทำให้เกิดการสื่อสารแบบสองทางน่าจะจะมีประสิทธิภาพสูงสุด ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ โกศล ชูช่วย (2531) ยังกล่าวว่า ถ้าเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว เช่น การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง และรายการวิทยุโทรทัศน์ ก็สามารถเป็นการสื่อสารแบบสองทางได้ โดยการใช้จดหมายสอบถามปัญหาหรือข้อสงสัยจากบทเรียนต่าง ๆ ได้

การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นรูปแบบของการเรียนที่เกี่ยวเนื่องกับการศึกษาตลอดชีวิตที่ผู้เรียนจะต้องกำหนดเป้าหมายและหาโอกาส สถานการณ์อันเหมาะสมในการหาความรู้ (วรทวี วัชรวิภินิต, 2533) และดังที่ สุจริต เพียรชอบ (2532) กล่าวว่า การเรียนการสอนอนาภาคมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่การเรียนรู้เป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย รายบุคคล และเป็นการศึกษาตลอดชีพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้นรัฐบาลจำเป็นต้องอำนวยความสะดวกให้การเรียนรู้ทุกรูปแบบ การบริการข่าวสารข้อมูลจะต้องให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในอนาคต งานนี้จึงต้องมีการพัฒนาเป็นการใหญ่ และมีการวางแผนระยะยาว (สุนทร สุนันท์ชัย, 2532)

ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอความเห็นด้านแบบเรียนว่า บุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อและแบบเรียนควรเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ด้านเนื้อหา/หลักสูตร และครูประจำกลุ่ม ประมาณร้อยละ 30, 20, 10 ตามลำดับ ในการจัดทำแบบเรียนควรมีการจัดประชุมปฏิบัติการเขียน ศึกษาวิเคราะห์หน่วยตัวอย่าง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และเชิญบุคลากรจากหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐและ เอกชนมามีส่วนร่วมด้วย รวมทั้งมีการกระจายอำนาจให้ส่วนภูมิภาคช่วยในการจัดทำแบบเรียน

ส่วนในเรื่องไม่เน้นข้อมูลลงในแบบเรียน แต่กระตุ้นให้ผู้เรียนนำไปค้นคว้าเพิ่มเติม ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า เป็นไปได้ในระดับมาก แต่ก็ยังมีผู้เชี่ยวชาญบางท่านเห็นว่า แบบเรียนจำเป็นต้อง

ให้ข้อมูลบางส่วนที่จำเป็นแก่การเรียนรู้อีก จะให้แต่กระตุนและชี้แนะผู้เรียนให้ไปแสวงหาอย่าง
เดี่ยวคงไม่เพียงพอ และนักศึกษาของการศึกษานอกโรงเรียนเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ คงต้องให้ข้อมูล
ไปบ้าง เพราะผู้เรียนต้องประกอบอาชีพ ไม่มีเวลา

ด้วยบุคลากรของกรมการศึกษานอกโรงเรียนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยรับข้าราชการ
บรรจุใหม่ และรับโอนจากหน่วยงานอื่น รับผิดชอบในงานหลายลักษณะ ทั้งในส่วนกลาง ส่วน
ภูมิภาค และระดับจังหวัด ซึ่งมีความต้องการด้านการศึกษแตกต่างกันตามลักษณะหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน
และของตัวบุคคลเอง แต่การจัดแหล่งข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะสนับสนุนเฉพาะหน่วยงาน
ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลาง แต่ในระดับจังหวัดได้รับการสนับสนุนเพียง
เล็กน้อย และมีแหล่งข้อมูลที่จะศึกษาด้วยตนเองไม่เพียงพอ หน่วยงานทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค
และระดับจังหวัดมีความสำคัญเท่าเทียมกัน งานการศึกษานอกโรงเรียนจะสำเร็จตามเป้าหมายก็
ขึ้นอยู่กับภาระประสานงาน และความร่วมมือกัน

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด คือ มีกรอบบุคลากรก่อนทพานและ
ขณะทพานอย่างต่อเนื่อง และความเห็นว่ามีแนวโน้มอยู่ในระดับมากได้แก่ ส่งเสริมให้บุคลากรได้
ศึกษาและพัฒนาตนเองควบคู่ไปกับการฝึกอบรมเพื่อปฏิบัติงาน มีการจัดสัมมนา จัดประชุมแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นให้บุคลากร ผลิตสื่อชุดฝึกอบรมให้บุคลากรศึกษาเป็นระยะ ๆ ส่งให้บุคลากรดูงานทั้ง
ในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งจัดประชุมปฏิบัติการ เพื่อฝึกทักษะ เฉพาะ เรื่องให้กับบุคลากร

ข้อเสนอแนะ

1. การนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ในปี พ.ศ. 2544 จะมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการ
ใช้สื่อการศึกษาทางไกล กล่าวคือ นโยบายจะสนับสนุนการปฏิบัติงานการศึกษาทางไกลมากขึ้น
และจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายของสื่อต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดั่ง
นั้นรัฐบาลควรมีแผนดำเนินการในระยะยาวและต่อเนื่อง เกี่ยวกับการการศึกษาทางไกล โดยกำหนด
นโยบายให้ชัดเจน รัดกุม มีเกณฑ์ที่จะใช้ในการดำเนินการ วางแผนการจัดการศึกษาทางไกล
ประชุมและพยายามแก้ไขพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลให้รัดกุม ควรมอบหมายภารกิจให้หน่วย-
งานที่รับผิดชอบไปดำเนินการ และติดตามการดำเนินการอย่างใกล้ชิด มีการจัดตั้งงบประมาณที่
เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาสื่อทางไกลแต่ละรูปแบบ

1.2 สื่อการศึกษาทางไกล ในปี พ.ศ. 2544 จะมีลักษณะ เป็นสื่อประสมให้ผู้เรียน

เลือกเรียนเอง และศึกษาด้วยตนเอง เข้าใจ ซึ่งสามารถปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนได้ในระดับหนึ่ง และทราบผลของการศึกษาด้วยตนเองได้ในทันที ไม่กระทบต่อเวลา เงินทุนของผู้ศึกษามากนัก สื่อการศึกษาทางไกลควรศึกษาถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และเอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด ดังนั้น ผู้รับผิดชอบในการผลิตการศึกษาทางไกล ควรผลิตสื่อการศึกษาทางไกลในลักษณะดังกล่าว

1.3 ในปี พ.ศ. 2544 วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการศึกษาทางไกลจะมีการเปลี่ยนแปลง โดยมีวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาทางไกลในอนาคต ดังนั้นกรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงควรเตรียมหาทางป้องกัน แก้ไขปัญหาและข้อจำกัดทางเทคโนโลยีการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในด้านศูนย์สื่อการศึกษาไม่ขยายตัว เพราะงบประมาณมีน้อย ปัญหาในการบริหารวัสดุ-อุปกรณ์ไม่คล่องตัว และปัญหาการเพิ่มขึ้นของงบประมาณไม่เป็นสัดส่วนกับความต้องการในการใช้ วิเคราะห์สภาพและคุณสมบัติของสื่อการศึกษาทางไกลให้เป็นปัจจุบันและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะศูนย์การเรียนทางไกลจะต้องเตรียมบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ให้พร้อมเพื่อรองรับเทคโนโลยีทางการศึกษารูปแบบใหม่ ควรแยกหน่วยงานออกเป็นระดับตำบลเพื่อหาข้อมูลที่แท้จริงในพื้นที่

1.4 การศึกษาทางไกลจะมีประสิทธิภาพได้นั้น สิ่งที่จะช่วยได้มากคือสื่อ ดังนั้นควรใช้สื่อการศึกษาประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่อมวลชน การจัดศูนย์ข่าวสารข้อมูล สื่อพินบ้าน สื่อบุคคล คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา และดาวเทียมเพื่อการศึกษา เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนในลักษณะของสื่อทางไกล สื่อประสม สื่อสำหรับประชาชนทั่วไปในกลุ่มเป้าหมาย ทั้งเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่

2. การทบทวนวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการวิจัยพบว่า สื่อการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการนำมาใช้กับการศึกษาทางไกล ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาเรื่องสภาพและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และลักษณะของสื่อทางไกลที่ผู้เรียนพึงประสงค์ รวมทั้งการจัดเครือข่ายในการจัดการศึกษาทางไกลให้สนองความต้องการของผู้เรียนด้วย

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มในการพัฒนาสื่อการศึกษาทางไกลที่ไม่ได้เฉพาะเจาะจงสื่อและระดับชั้น ดังนั้น หากเป็นไปได้ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการศึกษาทางไกลสื่อใดสื่อหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น คอมพิวเตอร์ รวมทั้งพัฒนาสื่อเฉพาะแต่

ละระดับชั้น เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา การศึกษานอกระบบ เพื่อให้การศึกษาวิจัยทั้งระบบการศึกษา

2.3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงแนวโน้มในการพัฒนาสื่อการศึกษาทางไกลเท่านั้น ซึ่งควรจะศึกษาการผลิตต้นแบบสื่อ ติดตามและประเมินผลสื่อการศึกษาทางไกลด้วย

2.4 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้เทคนิคอนาคตแบบเดลฟาย ดังนั้นหากเป็นไปได้ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาทางไกลโดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบอื่น เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาทางไกลที่เหมาะสมในอนาคต